

Håndtering av rene jord- og steinmasser

Marit Solum

Statsforvalteren i Agder

19.01.2023

Hva er egentlig rene jord- og steinmasser?

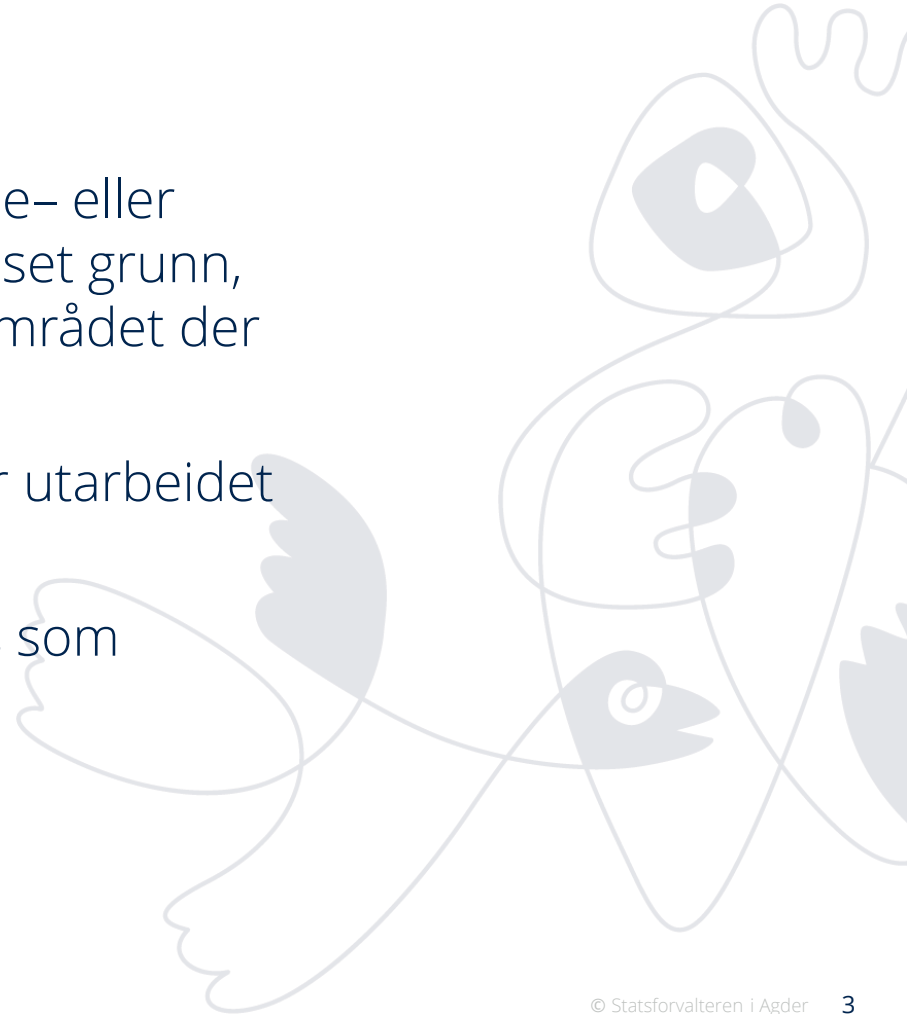
- «Naturlige mineralske masser bestående av nedbrutt berggrunn og knust fjell, slik som leire, silt, sand, grus, pukk og annen stein. I tillegg menes slike mineralske masser som også inneholder omdannet organisk materiale, slik som matjord, myrjord og liknende»
- Inkluderer ikke muddermasser, sedimenter eller tilvirkede mineralske metaller (betong, asfalt, tegl)

Rene masser = Ikke-forurensede masser

- «Rene» jordmasser = masser som ikke er forurenset
- Jord regnes som forurenset når konsentrasjonen av helse- eller miljøfarlige stoffer overskrider normverdiene for forurenset grunn, og dette ikke skyldes høye naturlige bakgrunnsnivåer i området der massene hentes ut (forurensningsforskriften § 2-3)
- Innhold av helse- eller miljøfarlige stoffer som det ikke er utarbeidet normverdier for må også vurderes
- Jord- og steinmasser fra syredannende bergarter regnes som forurenset inntil det motsatte er bevist

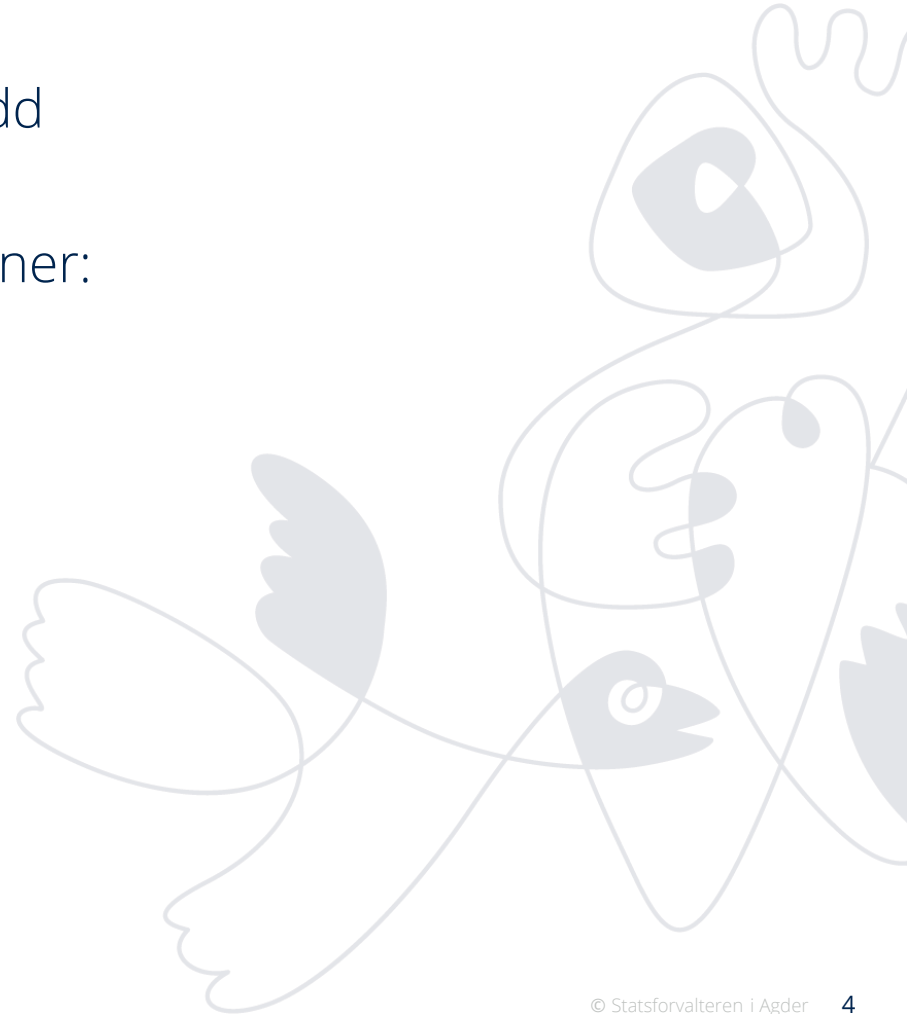

Hvorfor snakke om håndtering av rene overskuddsmasser?

- Gjennom veiprosjekter m.m. genereres et stort overskudd av rene jord- og steinmasser
- Bedre utnyttelse av disse massene er viktig av flere grunner:
 - sirkulærøkonomi
 - ressursutnyttelse
 - redusere transport
 - redusert behov for utvinning av masser

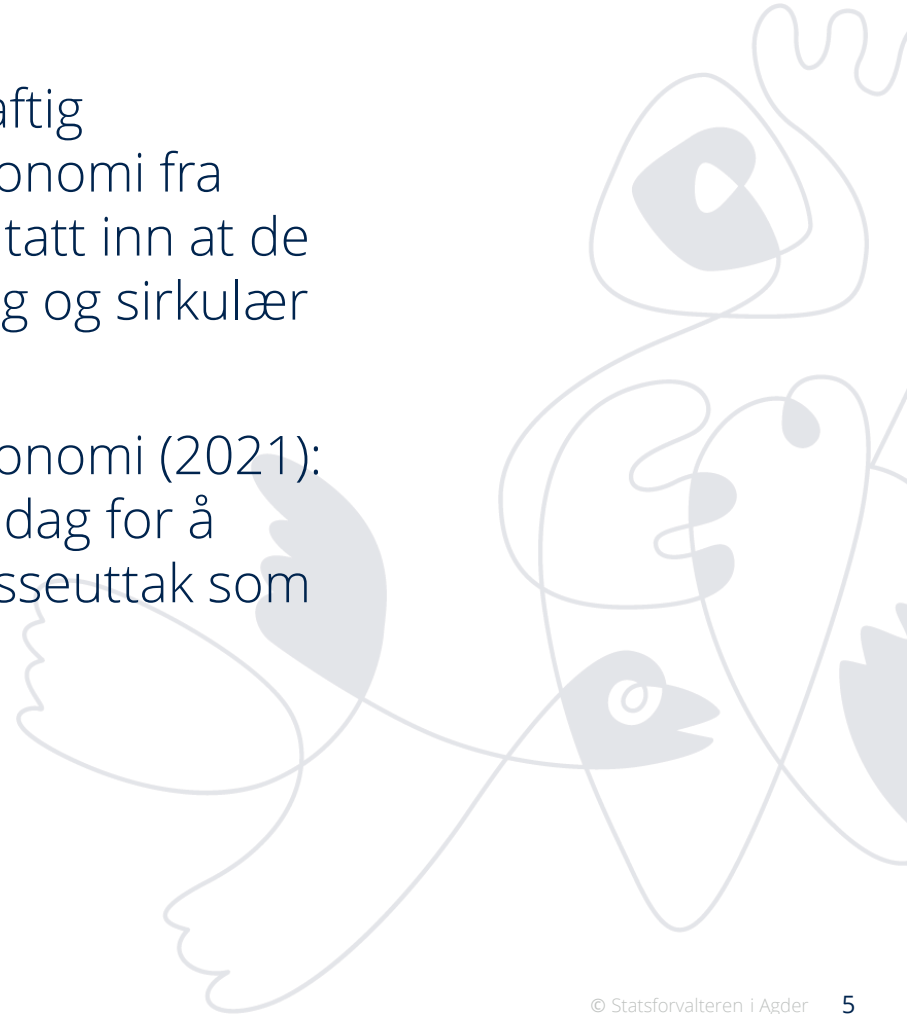
Fra avfall til ressurs!

Et tema i tiden – nasjonalt og internasjonalt fokusområde

- EUs grønne giv (2019): Grønn vekststrategi hvor bærekraftig ressursbruk er sentralt. Handlingsplanen for sirkulær økonomi fra 2020 følger opp strategien, og her har EU-kommisjonen tatt inn at de ønsker å fremme initiativer for å øke en trygg, bærekraftig og sirkulær bruk av jord- og steinmasser
- Regjeringens nasjonale strategi for en grønn sirkulær økonomi (2021): Peker på at overskuddsmasser kan utnyttes bedre enn i dag for å redusere kostnader, klimautslipp og behovet for nye masseuttak som medfører naturinngrep

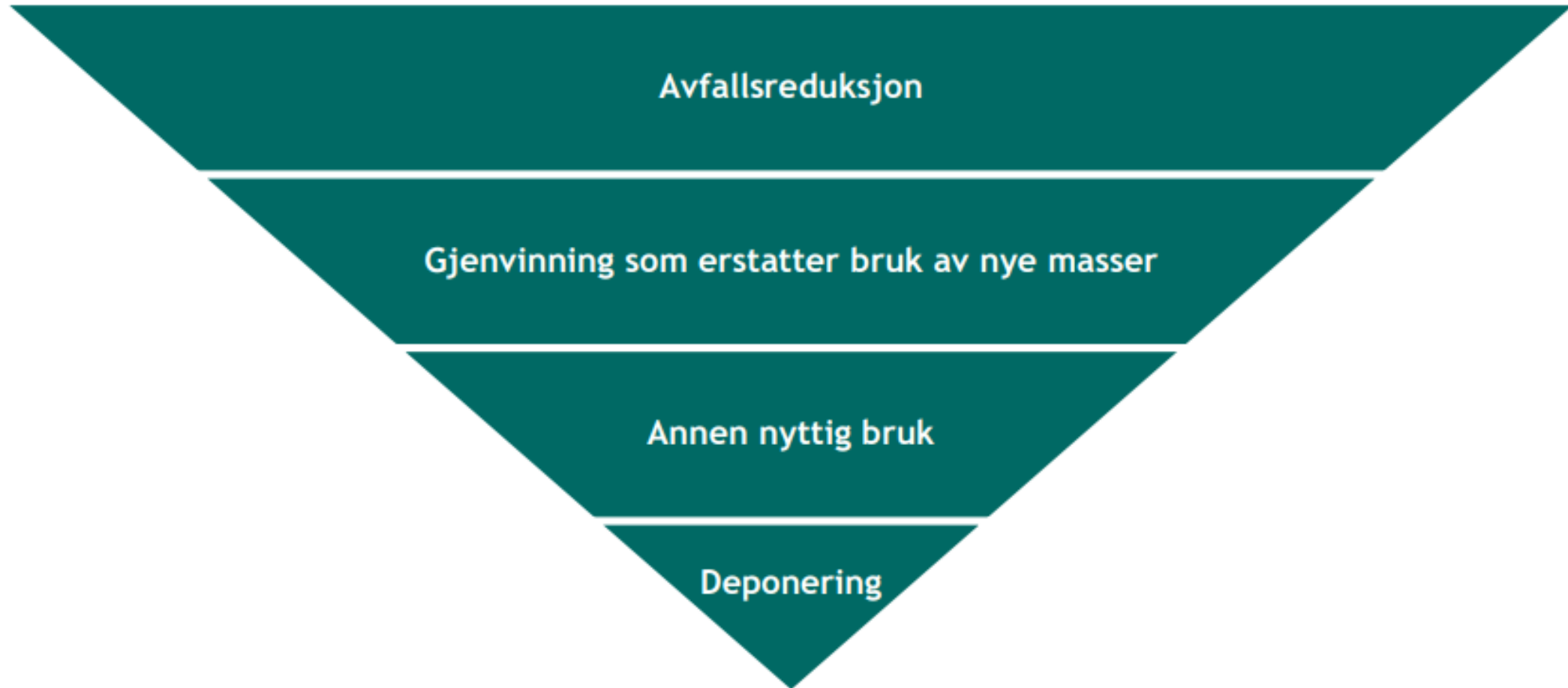

Retningslinjer i forurensningsloven (§ 2 pkt 4)

«Avfall skal tas hånd om slik at det blir minst mulig til skade og ulempe. Det skal gjenvinnes, fortrinnsvis ved at det forberedes til ombruk eller materialgjenvinnes»

Regulering av rene overskuddsmasser etter forurensningsloverket

- Overskytende jord- og steinmasser fra anleggsarbeider regnes vanligvis som næringsavfall
- Næringsavfall skal som hovedregel leveres til et lovlig avfallsanlegg eller gjennomgå gjenvinning (forurensningsloven § 32 første ledd)
- Annen disponering krever at Miljødirektoratet har innvilget unntak (forurensningsloven § 32 annet ledd)
- *I forurensningsforskriften kapittel 2 (om terrenginngrep i forurenset grunn) og kapittel 4 (om bakkeplanering) er kommunen gitt myndighet til å godkjenne bruk av masser i enkelte tilfeller*

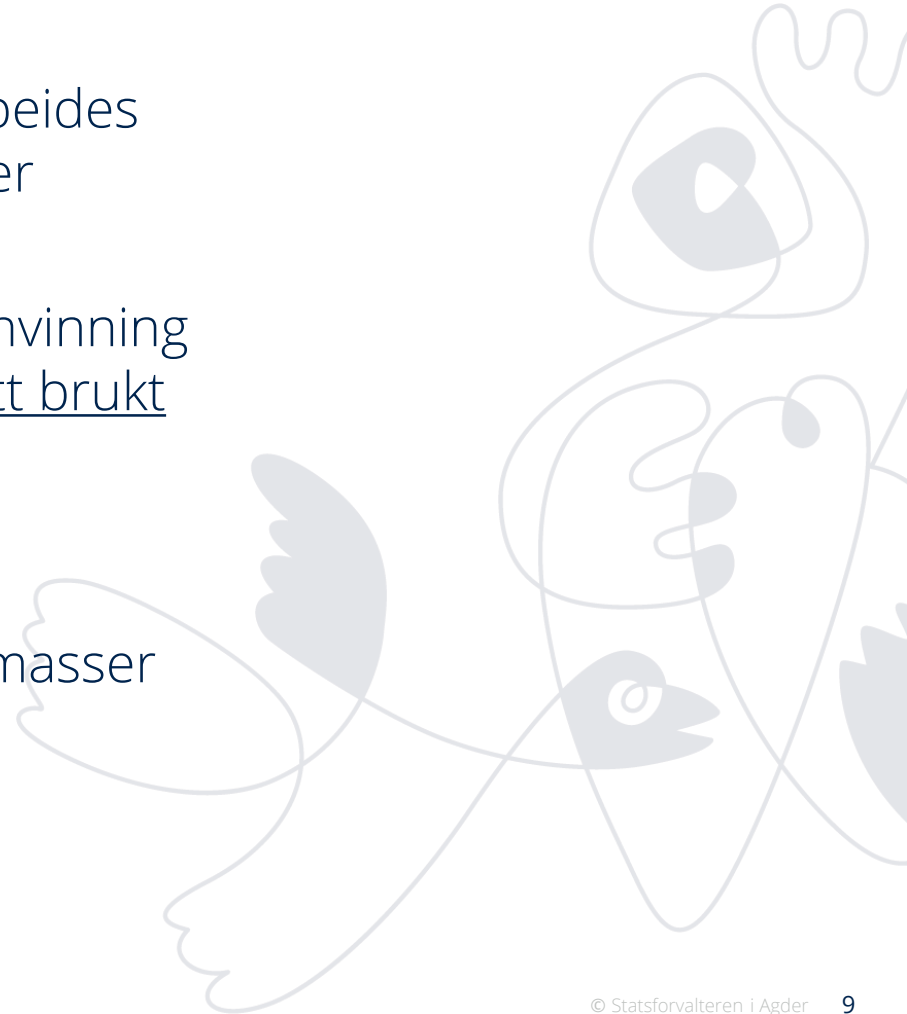

Mer om gjenvinning

- Jord- og steinmasser kan materialgjenvinnes ved å bearbeides til et nytt produkt, for eksempel kan sand- og steinmasser brukes som tilslag i produksjon av betong og asfalt
- Bruk av jord- og steinmasser som fyllmasser er også gjenvinning dersom massene erstattet materialer som ellers ville blitt brukt
 - massene må være egnet til formålet
 - mengden masser må stå i forhold til behovet
 - tiltaket må være planlagt uavhengig av tilgang på masser

Om tiltaket planlegges fordi det oppstår store mengder overskuddsmasser er ikke forutsetningene oppfylt.

Annen disponering av næringsavfall

- Disponering av overskuddsmasser utover lovlig avfallsmottak eller gjenvinning krever unntak fra Miljødirektoratet
- Miljødirektoratet arbeider for tiden med en forskriftsregulering av disponering av overskuddsmasser av jord og stein som ikke er forurenset og som ikke gjenvinnes
- Frem til forskriftsbestemmelsene trer i kraft er det ikke behov for søknader om unntak gitt at disse kriteriene er oppfylt:
 - muligheter for gjenvinning er vurdert
 - disponeringen er avklart etter plan- og bygningsloven
 - disponeringen skjer på land

Behov for tillatelse etter forurensningsloven § 11?

- I tillegg til at håndtering av næringsavfall må skje i tråd med kravene i forurensningsloven § 32, er det også nødvendig med tillatelse etter forurensningsloven § 11 dersom avfallsdisponeringen medfører fare for forurensning
- Statsforvalteren er myndighet for disponering av masser fra anleggsvirksomhet og fra virksomheter som vi er myndighet for
- Videre er Statsforvalteren myndighet i saker om tillatelse til etablering av avfallsanlegg
- Dette inkluderer deponering av rene masser hvor det er snakk om store volumer og gjentatte leveranser fra flere aktører/prosjekter

Mulig endring av avfallsforskriften kapittel 9

- Kapittel 9 i avfallsforskriften regulerer deponier, men ikke deponering av ikke-forurenset jord
- Dette unntaket er ikke i tråd med EUs regelverk (deponier for rene masser skal reguleres som inerte avfallsdeponier)
- Miljødirektoratet er i gang med en vurdering av miljømessige og økonomiske konsekvenser av en forskriftsendring

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

BANE NOR

NyeVeier

KYSTVERKET

Statens vegvesen

Statsforvaltaren i Oslo og Viken

BÆRUM KOMMUNE

RAPPORT

M-2074 | 2021

Tverrsektorielt prosjekt om disponering av jord og stein som ikke er forurenset

Tverrsektorielt prosjekt om massehåndtering

- Mål: Sikre forsvarlig og mer ressurseffektiv håndtering av jord- og steinmasser som ivaretar miljø-, klima- og arealhensyn
- Elleve direktorater og etater har bidratt innen sine fagfelt
- I omforent rapport fra prosjektet (2021) er det identifisert utfordringer og foreslått tiltak for en bedre håndtering av ikke-forurensede overskuddsmasser av jord og stein

Fem hovedutfordringer med dagens håndtering av overskuddsmasser

- 1) Uoversiktlig regelverk og lite samordning
- 2) Mangel på egnede mottaksanlegg og store arealkonflikter
- 3) Potensial for bedre ressursutnyttelse
- 4) Ingen helhetlig forvaltning av mineralressursene i Norge og mangel på oversikt over overskuddsmasser
- 5) Krevende å koordinere anskaffelser med mange aktører

Rapporten lister opp 18 tiltak og foreslått 27 virkemidler – skal videre vurderes av den enkelte etat/direktorat.

Mangel på egnede mottaksanlegg og store arealkonflikter

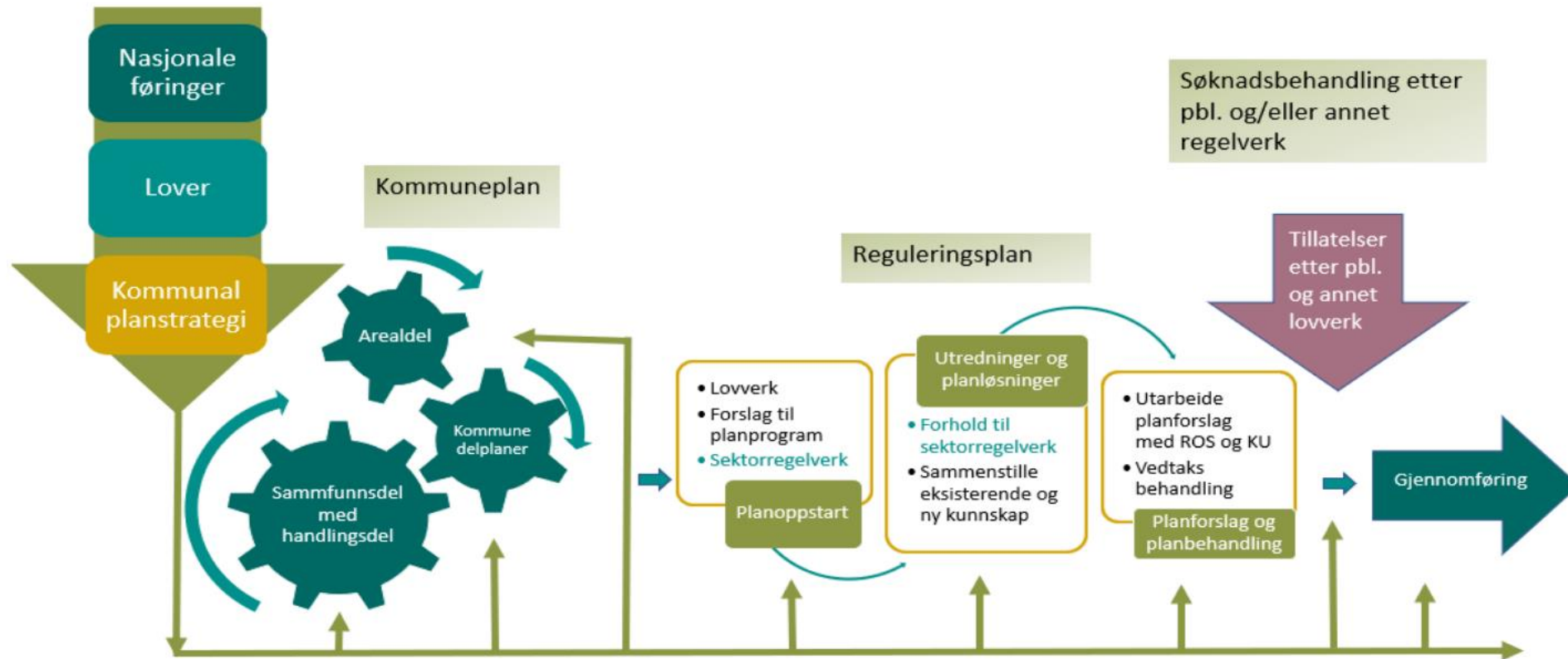
- Styrke føringene om massehåndtering i de nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging
- Utarbeide veiledning om hvordan massehåndteringsplaner bør lages, slik at massehåndtering kan innarbeides tidlig i planlegging og gjennomføring av prosjektene
- Utarbeide regionale planer for masseforvaltning
- Utarbeide veiledning i hvordan planmyndighetene kan finne de best egnede arealene for å håndtere overskuddsmasser

Kommunens muligheter som planmyndighet

Føringer, lover og politisk styring

Kommunens muligheter som planmyndighet

- Plan- og bygningsloven er det viktigste virkemiddelet for å sikre sektorovergripende og helhetlig planlegging
- Massehåndtering bør inn på de overordnede nivåene for å gi god effekt på lavere nivå i planhierarkiet
- Kommunene skal gjennom flere prosesser vedta planer for utviklingen i kommunen, både gjennom strategidokumenter og juridisk bindende arealplaner der overskuddsmasser er en del av det store bildet

Føringer for kommunens arbeid med massehåndtering

- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (2019 – 2023): Uttak av byggeråstoffer med korte transportavstander og reduserte klimagassutslipp er viktig. I tillegg er det viktig at mineralske overskuddsmasser av god kvalitet gjenvinnes som byggeråstoffer
- Nasjonal strategi for grønn sirkulær økonomi (2021): Det er nødvendig med tidlige og forutsigbare planer som sikrer god massebalanse og bedre ressursutnytting av de jord- og steinmassene som blir tatt ut

Noen eksempler verdt å kikke på

- Kommuner: Bærum, Sandnes, Lørenskog, Ringerike
- Fylkeskommuner: Viken, Rogaland

Eksempler på hvordan massehåndtering er tatt inn i planarbeidet:

- avsatt arealer for massedisponering
- krav om massehåndteringsplan
- fokus på å redusere antallet dispensasjoner

Veiledning om masseforvaltning i kommunene, Viken fylkeskommune:

«God og bærekraftig masseforvaltning er helt avhengig av tidlig, langsiktig og helhetlig planlegging»

